

### Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 4 hallituksen esityksen johdosta laiksi Oulun yliopistosta

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 10 päivästä kesäkuuta 1983 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 43.

Valiokunnassa ovat asian johdosta olleet kuuluttavina osastopäällikkö Markku Linna ja toimistopäällikkö, korkeakouluneuvos Arvo Jäppinen opetusministeriöstä, virastovaltuutettu Seppo Salminen valtiovarainministeriöstä, rehtori Markku Mannerkoski ja hallintojohtaja Pekka Heikkinen Oulun yliopistosta, hallintojohtaja Matti Hietala ja toimistopäällikkö Erkki Tuunanen Jyväskylän yliopistosta, vs. apulaisprofessori Esko Kalaoja Oulun opettajankoulutuslaitoksesta, apulaisprofessori Juhani Suortti Kajaanin opettajankoulutuslaitoksesta, dosentti Seppo Aho Pohjois-Suomen tutkimuslaitoksesta, puheenjohtaja, professori Antti Niemi Professoriliitosta, apulaisprofessori Jorma Kangas Professoriliiton Oulun alaosastosta, lehtori Pentti Koivunen Oulun yliopiston Lehtorit ry:stä, puheenjohtaja, assistentti Seija Tienari Oulun yliopiston assistenttiyhdistyksestä, puheenjohtaja, laboratoriomestari Matti Still Oulun yliopiston henkilökuntayhdistyksestä, puheenjohtaja, laboratoriaoapulainen Pirkko Peronius Oulun yliopiston Ammattiosastosta, hallituksen puheenjohtaja Martti Väisänen Oulun yliopiston ylioppilaskunnasta ja opintososiaalisen jaoston puheenjohtaja Risto Kolanen Suomen Ylioppilaskuntien Liitosta.

Hallituksen esityksen tarkoituksena on uudistaa Oulun yliopiston sisäisen hallinnon rakenne ja hallintoelinten kokoonpano. Samalla tehtäisiin mahdolliseksi monijäsenisten hallintoelinten jäsenen valinta yliopiston omassa piirissä suoritettavilla vaaleilla ja saatettaisiin laki muutoinkin ajankäytöksi. Uusi laki korvaisi vuodelta 1958 peräisin olevan lain Oulun yliopistosta. Laki on tarkoitus saattaa voimaan 1 päivänä tammikuuta 1985.

Valiokunnan käyttöön on myös toimitettu asetusluonnos, johon sisältyy ehdotus Oulun yliopiston hallintomalliksi.

Valiokunta on käsitellyt asian ja toteaa, että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus on sanonnaltaan ja sisällöltään yhdenmukainen uusimpien korkeakouluja koskevien lakien kanssa. Lakiehdotus on tarpeellinen ja tarkoituksenmu-

kainen, ja näin ollen valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä sellaisenaan seuraavien huomautuksin.

Yliopiston itsehallinto turvataan lainsäädöksellä. Valiokunta korostaa tämän säännöksen merkitystä todeten, että yliopiston korkeimman opetuksen ja tieteellisen tutkimuksen tehtävät edellyttävät tätä. Itsehallintoa toteutettaessa on kuitenkin samalla muistettava lakiehdotuksen 6 §:n säännös, jonka mukaan yliopistoon kuuluvat opettajien ja tutkijoiden lisäksi sekä muu henkilökunta että opiskelijat.

Lakiehdotuksen 7 §:n mukaan yliopiston hallinnosta säädetään asetuksella. Valiokunta pitää tärkeänä, että asetus jättää myös käytännössä riittävästi liikkumatilaa yliopiston itsehallinnolle. Valiokunta edellyttää kuitenkin, että eri henkilöryhmät ovat edustettuina yliopiston monijäsenisissä hallintoelimissä niin, että niihin kuuluu professorien ja apulaisprofessorien lisäksi muun henkilökunnan ja opiskelijoiden valitsemia edustajia siten, ettei professorien ja apulaisprofessorien, muun henkilökunnan eikä opiskelijoiden ryhmällä ole jäsenistä enemmistöä.

Yliopiston itsehallinnon kannalta on oikein, että asetusluonnoksen mukaan tiedekuntien laitoshallinnosta päättäminen jää yliopiston toimivaltaan, koska mikään kaavamainen ratkaisu ei tässä asiassa ole yliopiston edun mukainen. Sivistysvaliokunta edellyttää kuitenkin, että yliopiston laitoshallinto järjestetään monijäseniseksi siten, että eri henkilöryhmät ovat edustettuina edellä lausutun periaatteen mukaisesti.

Korkeakoulujen itsehallintoperiaatteeseen kuuluu myös, että korkeakoulu saa itse riittävästi vaikuttaa niiden henkilöiden valintaan, jotka työskentelevät korkeakoulun keskushallinnon keskeisillä, luottamuksellisilla ilmapirillä edellyttävillä virkapaikoilla. Tämän vuoksi yliopistolla tulee olla pitkälle ulottuva nimitysvalta hallintoviroissa.

Yliopiston alihallinto — ainelaitokset ja tiedekuntaneuvostot — kantavat käytännössä päävastuun yliopiston tehtävien toteutuksesta. Tämän perusteella toimivaltaa on tarkoitus erityisesti tutkinto-, opetus- ja tutkimusenedistämisisäisä siirtää tiedekuntaneuvostoilta. Jotta yliopiston tehtävä toteutuisi myös käytännössä kaikkien op-

piaineiden osalta, valiokunta pitää välttämättömänä, että jokaisen aineen pääedustajalle taataan asetuksella puheoikeus tiedekuntaneuvostossa kyseistä ainetta erityisesti koskevia asioita käsiteltäessä, esimerkiksi opinnäytettä arvosteltaessa.

Käytössään olleen asetusluonnoksen osalta valiokunta on todennut, että siinä on säädöksiä, joita ei kaikin osin voida pitää tarkoituksenmukaisina eikä loppuun harkittuina. Asetuksen viimeistelyä varten valiokunta kiinnittää huomiota mm. seuraaviin näkökohtiin:

— Yliopiston monijäsenisten elinten toimikausien sopivaa pituutta tulisi vielä pohtia. Nyt hallituksen ja tiedekuntaneuvostojen toimikaudet on kaavailtu keskenään eripituisiksi. Virka- ja henkilökunnan kannalta pidempi toimikausi lieenee hyvä ratkaisu, mutta opiskelijoiden kannalta hankala. Valiokunnan käsityksen mukaan tulisi harkita tarkkaan, voivatko toisaalta hallituksen ja tiedekuntaneuvostojen toimikaudet ja toisaalta

eri ryhmien edustajien toimikaudet olla keskenään eripituisia.

— Normaalikoulujen sekä Kajaanin täydennyskoulutusyksikön suhde toisaalta tiedekuntaan ja toisaalta opettajankoulutuslaitokseen tulisi tehdä selkeäksi.

Valiokunnan mielestä olisi vielä selvitettävä, miten yliopiston hallintoon osallistuvien eri henkilöryhmien edustajien aineelliset etuudet turvataan. Ainakin ylimmän hallintoelimen kokouksiin omalla ajallaan osallistuville tutkijoille, muun henkilökunnan edustajille ja opiskelijoille tulisi suorittaa kokouspalkkio.

Edellä olevaan viitaten valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

*että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana.*

Helsingissä 13 päivänä lokakuuta 1983

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Astala, varapuheenjohtaja Holvitie ja jäsenet Ala-Kapee, Alaranta, Elo, Eskelinen, Hirvelä, Isohookana-Asun-

maa, Jaakonsaari, Kalliomäki, Norrback, Pohjanoksa, Riihijärvi, Ronkainen, Roos, Tiuri ja Uosukainen.

### Vastalause

Tietoyhteiskunnassa yliopistojen merkitys koulutuksessa ja uuden tiedon tuottamisessa on keskeinen. Yliopistojen hallinto on järjestettävä siten, että se takaa yliopiston hyvän toiminnan ja jatkuvan tieteellisen uudistumisen. Mielestäni sivistysvaliokunnan mietinnössä ei näitä seikkoja ole otettu riittävästi huomioon. Valiokunta on kuullut Oulun yliopistosta asiantuntijoina hallintovirkamiesten lisäksi lähinnä vain eri henkilökuntayhdistysten ja ylioppilaskunnan edustajia. Ainoatakaan Oulun yliopiston professoria ei ole kuultu. Yliopisto on näin käsitetty ammattiyhdistysten liitoksi ja yliopiston varsinainen tarkoitus on unohdettu.

Edellä lausutun perusteella ehdotan,

*että mietinnön seitsemännen ja kahdeksannen kappaleen sijasta lausuttaisiin seuraavaa:*

”Yliopistojen jatkuva tieteellinen uudistuminen on välttämätöntä. Oulun yliopiston kohdalta se on edellytyksenä Pohjois-Suomen edelleen kehittymiseile. Yliopiston hallintoa uudistettaessa on siitä huolehdittava. Se merkitsee, että tieteellistä asiantuntemusta edellyttäviin päätöksiin osallistuvat vain riittävän pätevyyden omaavat henkilöt. Tällaisia asioita ovat mm. profes-

suurien ja apulaisprofessuurien opetusalojen määrittely, pätevyden toteaminen ja virkaesitysten tekeminen. Niissä tulee päätösten tekoon osallistua vain vähintään vastaavan pätevyden omaavien henkilöiden.

Kokemus osoittaa, että niissä korkeakouluissa, joissa hallinto on uudistettu samalla tavalla kuin nyt on suunnitteilla Oulun yliopistossa, hallinnon tehokkuus on usein huono. Tähän ovat kiinnittäneet huomiota myös valiokunnan kuulemat asiantuntijat. Oulun yliopiston hallintoa uudistettaessa on kokemuksista otettava oppia.

Tehokkaampaan hallintoon päästään pitämällä monijäseniset hallintoelimet jäsenmäärältään mahdollisimman pieninä ja antamalla niitten ratkaistaviksi vain ne asiat, jotka sitä vaativat. Henkilökuntaryhmien ja opiskelijoiden osallistuminen hallintoon voidaan turvata riittävästi silloinkin kun heidän osuutensa jäsenistä on vähemmän kuin puolet. Yliopiston varsinaisen tehtävän toteutumisen turvaamiseksi ja tehokkuuden vuoksi monijäsenisissä hallintoelimissä tulee olla professoreilla ja apulaisprofessoreilla enemmistö."

Helsingissä 13 päivänä lokakuuta 1983

**Martti Tiuri**

